

УДК 930.2:[069:930](477.54-25)(091)
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2025-50-3>

ПЕРШІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ХАРКІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ БЮЛЕТЕНЯ МУЗЕЮ СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ ІМ. Г. С. СКОВОРОДИ

Богдашина Олена Миколаївна,
*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії України
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
bohdashyna@gmail.com
orcid.org/0000-0001-8505-5075*

Чернікова Інна Володимирівна,
*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії України
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
inna.chernikova@hnpu.edu.ua
orcid.org/0000-0001-7841-3516*

Мета розвідки полягає в детальному аналізі текстів усіх номерів «Бюлетеню Музею Слобідської України імені Г. С. Сковороди» для оприлюднення маловідомих деталей роботи цієї установи. **Методологічною основою** роботи є загальнонаукові принципи історизму, системності, об'єктивності; спеціально-історичні методи: проблемно-історіографічний, порівняльно-історичний. **Результати.** Статті працівників Музею Слобідської України імені Г. С. Сковороди, оприлюднених у Бюлетені музею, за формою та змістом часто являли собою звіти-хроніки. 1920-ті роки – час активних пошуків та нововведень у музейній справі, що знайшло відображення в публікаціях Бюлетеню. Автори статей піднімали питання організації етнографічних експедицій, необхідності більш активного обстеження Слобожанщини краєзнавцями, активізації виставкової, лекційної та інших видів просвітницької роботи тощо. Бюлетень є важливим історичним джерелом, оскільки містив важливу і достовірну інформацію з історії створення та роботи Музею Слобідської України імені Г. С. Сковороди до 1928 р. Музей Слобідської України імені Г. С. Сковороди завдяки цілеспрямованій, різнобічній роботі його працівників у 1920-х рр. став не лише одним з головних музеїв республіки, а й фактично науково-дослідною установою. **Висновки.** Аналіз статей співробітників Музею Слобідської України імені Г. С. Сковороди, опублікованих у Бюлетені музею, засвідчує активну роботу його працівників за багатьма напрямками: успішне поповнення фондів; проведення у 1920-х роках великої кількості консультацій, лекцій, екскурсій, виставок; результативна науково-дослідна, пам'яткоохоронна та видавнича справа. Завдяки взаємодопомозі етнологічно-краєзнавчої секції Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури і Музею Слобідської України стали центрами етнологічних та краєзнавчих досліджень на Харківщині у 20-х роках ХХ ст.

Ключові слова: музейна справа, М. Ф. Сумцов, Р. С. Данковська, пам'яткоохоронна діяльність, культурна спадщина, Харків, краєзнавство.

THE FIRST PAGES OF THE HISTORY OF THE KHARKIV HISTORICAL MUSEUM: ON MATERIALS FROM THE BULLETIN OF THE MUSEUM OF SLOBODA UKRAINE NAMED AFTER H. S. SKOVORODA

Bohdashyna Olena Mykolaivna,
*Doctor of Historical Sciences, Professor,
Professor at the Ukrainian History Department
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical
University
bohdashyna@gmail.com
orcid.org/0000-0001-8505-5075*

Chernikova Inna Volodymyrivna,
*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of History of
Ukraine,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical
University
inna.chernikova@hnpu.edu.ua
orcid.org/0000-0001-7841-3516*

The **purpose** of the article is to analyze in detail the texts of all issues of the Bulletin of the Museum of Sloboda Ukraine named after H. S. Skovoroda in order to publish little-known details of the work of this institution. The **methodological basis of the work** is founded on the general scientific principles of historicism, objectivity, and systematicity, as well as specialized historical methods: the problem-historiographical and comparative-historical approaches. **Results.** Articles of employees of the Museum of Sloboda Ukraine named after H. S. Skovoroda, published in the Bulletin of the museum, in form and content were often reports-chronicles. The 1920s were a time of active search and innovation in the museum work, which was reflected in the publications of the Bulletin. The authors of the articles raised the issue of organizing ethnographic expeditions, the need for a more active survey of Slobozhanshchyna by local historians, the activation of exhibition, lecture and other types of educational work, etc. The Bulletin is an important historical source, as it contained important and reliable information on the history of the creation and operation of the H. S. Skovoroda Museum of Sloboda Ukraine before 1928. Thanks to the purposeful, versatile work of its employees, the G. S. Skovoroda Museum of Sloboda Ukraine in the 1920s became not only one of the main museums of the Republic, but also actually a research institution. **Conclusions.** The analysis of the articles of the staff of the Museum of Sloboda Ukraine named after H. S. Skovoroda, published in the Bulletin of the museum, testifies to the active work of its employees in many areas: successful replenishment of funds; conducting a large number of consultations, lectures, excursions, exhibitions in the 1920s; effective research, memorial protection and publishing. Thanks to mutual assistance, the Ethnological and local history section of the Kharkiv Research Department of the history of Ukrainian culture and the Museum of Sloboda Ukraine became centers of ethnological and local history research in Kharkiv region in the 1920s.

Key words: museum affairs, M. F. Sumtsov, R. S. Dankovska, cultural heritage preservation, cultural heritage, Kharkiv, local history

1. Вступ

Історія відкриття у січні 1920 р. у Харкові та перших років функціонування Музею Слобідської України ім. Г. С. Сковороди (сучасна назва – Харківський історичний музей) дістала певне висвітлення у працях О. М. Богдашиної, Р. В. Маньківської, О. Г. Павлової, Ю. О. Стадник, І. В. Чернікової та інших сучасних дослідників. Так, у розвідках О. М. Богдашиної та Ю. О. Стадник початкова історія музею аналізувалась з точки зору співпраці музею з Харківською науково-дослідною кафедрою історії української культури (перша назва – історії України). Стаття О. Г. Павлової містить загальний огляд роботи музею від дня заснування і до 1929 р. У докторській дисертації Р. В. Маньківської порівнюється форми і напрями роботи провідних музеїв республіки від 1920-х рр. і до початку ХХІ ст. В усіх вказаних працях попередники використовували бюлетень, який видавався музеєм у 1925–1928 рр., як одне з головних джерел початкової історії установи. У кращому випадку автори посилялися на деякі статті з бюлетеню музею. Не всі наведені у цьому періодичному видання публікації введені до наукового обігу. На жаль дослідники допускають певні неточності, особливо при характеристиці експозиції музею у міжвоєнний період. Дане періодичне видання в усіх випусках містило різні види писемних (хроніки, звіти та інші види діловодної

документації, наукові і рекламні статті тощо) та зображальних (малюнки, фотографії) джерел. Бюлетень не був, на жаль, темою окремого дослідження. Тому детальний аналіз Бюлетеню Музею Слобідської України імені Г. С. Сковороди становить мету нашої розвідки.

2. Створення та структура Музею Слобідської України імені Г. С. Сковороди (далі – МСУ) у статтях бюлетеню

Бюлетень МСУ видавався три рази: 1-й випуск вийшов у 1925 р., 2-й датований 1926–1927 рр., а на титулі 3-го номеру вказані 1927–1928 рр. Переважну кількість статей до бюлетеню написали самі працівники музею: Р. С. Данковська, І. Ф. Єрофіїв, А. П. Ковалівський, О. О. Ніколаєв. Перший директор музею М. Ф. Сумцов не дожив до практичної реалізації ідеї Бюлетеня. Проте його рукописи, частина яких зберігалася у МСУ, вводилися до наукового обігу співробітниками музею. Так, у другому випуску бюлетеня А. П. Ковалівський охарактеризував деякі неопубліковані рукописи М. Ф. Сумцова та надрукував зі своєю передмовою та коментарями працю академіка «Історія української філософської думки. Вовенарг і Сковорода» (Бюлетень, 1926–1927: 48–74). І. Ф. Єрофіїв оприлюднив у третьому випуску текст думи про бурю на Чорнім морі, яка зберігалася у колекції М. Ф. Сумцова (Бюлетень,

1927–1928: 49–52). Він же надрукував рукопис В. Г. Масловича про Невський проспект у Петербурзі (Бюлетень, 1927–1928: 28–36).

Декілька статей у перших двох випусках присвячено пам'яті засновника МСУ професора М. Ф. Сумцова. Як згадувала другий директор МСУ Раїса Сергіївна Данковська, за недовгий час перебування на цій посаді Микола Федорович Сумцов «здобував для музею речі та книжки, організовував нові відділи, робив екскурсії по місту, закликав надсилати пожертви, читав доповіді на засіданнях, редагував програми музею та інших установ, давав цікаві вказівки в науковій роботі співробітникам музею, подавав їм допомогу» (Бюлетень, 1925: 10). За ініціативою академіка М. Ф. Сумцова було створено Товариство друзів МСУ. Серед його членів відомі науковці (Д. І. Багалій, Д. К. Зеленін). Р. С. Данковська наголошувала, що головні принципи роботи МСУ, зокрема ідея поділу експозиції на три відділи належать засновнику та першому директору музею М. Ф. Сумцову (Бюлетень, 1925: 10). Фонди та експозиції усіх трьох відділів дістали детальну характеристику в окремих спеціальних статтях першого випуску.

Спочатку фонди МСУ складали колекції Харківського міського художньо-промислового музею, Музею витончених мистецтв та старожитностей при Харківському університеті, Етнографічного музею Харківського історико-філологічного товариства та Церковного музею при Духовній консисторії Харківської єпархії (Бюлетень, 1925: 12).

У статті про історичний відділ ім. Г. Ф. Квітки-Основ'яненка О. О. Ніколаєв назвав найбільш цінними експонатами відділу портрети гетьманів, що були виконані як аматорами, так і професійними художниками більш пізнього періоду. В експозиції були виставлені багато одягнений манекен представника козацької старшини, а також зброя (кремневі пістолі, ятагани тощо) (Бюлетень, 1925: 12). У 1920-ті значна частина експонатів характеризувала поміщицький побут першої половини ХІХ ст.: годинники, карти, посуд, табакерки тощо. В окремій вітрині були виставлені люльки (Бюлетень, 1925: 13). У сусідніх вітринах розташовувалися предмети праці та побуту місцевих жителів, оригінальні прапори Харкова, окремих слобідських полків, ремісничих цехів тощо (Бюлетень, 1925: 12).

Слід відзначити, що частина експозиції відділу була присвячена Г. С. Сковороді: декілька портретів філософа, його посох, книги другої половини ХVІІІ ст., в т. ч. з книгозбірні Харківського колегіуму, якими міг користуватися мислитель (Бюлетень, 1925: 13).

Сковородиніська тематика представлена і окремими науковими статтями. Зокрема,

Р. С. Данковська у розвідці «Про пам'ятки, речі на Слобожанщині, що зв'язані з ім'ям Сковороди» навила важливу інформацію про місця перебування філософа, пошук та міста збереження пов'язаних з ним речей (Бюлетень, 1926–1927: 10–24). В останньому випуску бюлетеня А. П. Ковалівський опублікував детальний аналіз останніх публікацій про Г. С. Сковороду у виданнях Всеукраїнської Академії наук (Бюлетень, № 4–5: 53–58).

О. О. Ніколаєв у розвідці про історичний відділ наголошує на присутності в експозиції живопису, який (звичайно) був більше представлений у художньому відділі. На стінах висіли картини різних жанрів: історичні, побутові, краєвиди старого Харкова, а також портрети: Д. І. Багалія, М. І. Костомарова, О. О. Потебні, М. Ф. Сумцова (Бюлетень, 1925: 13).

В експозиції були представлені предмети, які, на думку музейників, належали чи могли належати таким відомим діячам як П. П. Гулак-Артемівський, Г. Ф. Квітка-Основ'яненко, М. І. Костомаров, О. О. Потебня, М. Л. Кропивницький, Г. С. Сковорода, Я. І. Щоголів та ін. (Бюлетень, 1925: 12–13). Окремо зберігалися цінні оригінали рукописів М. В. Гоголя, Г. Ф. Квітки, В. Г. Масловича, Т. Г. Шевченка, Я. І. Щоголіва (Бюлетень, 1925: 13; Бюлетень, 1926–1927: 25–30, 33–39; Бюлетень, 1927–1928: 28–36).

У статті про другий (художній) відділ О. О. Ніколаєв зазначив, що найбільшу кількість картин та ескізів музей отримав завдяки заповіту С. І. Васильківського. З 721 шт. подарованих митцем музею творів перу самого С. І. Васильківського належало 496 картин та малюнків. Тому не випадково, що відділ названий на честь С. І. Васильківського. У відділі у міжвоєнний час зберігалися картини та малюнки І. К. Айвазовського, М. А. Беркоса, В. Д. Вучичевича, І. Г. Дроб'язка, В. І. Зарубіна, М. М. Каразіна, О. О. Кісельова, І. Ф. Корчана, Й. Є. Крачковського, О. Л. Кульчицької, П. О. Левченка, О. Е. Мако, М. К. Пимоненка, І. Ю. Рєпіна, Г. І. Семирадського, О. І. Судомори, М. С. Ткаченка, К. О. Трутовського, М. М. Уварова, В. Г. Фавра, Ю. І. Федерса, скульптури Л. В. Позена та ін. (Бюлетень, 1925: 15). Найбільшу цінність мали твори Т. Г. Шевченка (Бюлетень, 1925: 15).

Окрема стаття була присвячена великій колекції зображень козака Мамая, які зберігалися на той час у фондах музею (Бюлетень, 1927–1928: 21–17).

Основою експозиції етнографічного відділу ім. О. О. Потебні, як зазначала у спеціальній оглядовій статті Р. С. Данковська, стала колекція Етнографічного музею ХІФТ (Бюлетень, 1925: 16–17). Р. С. Данковська поділила експонати третього відділу за такими групами: 1) помешкання

(моделі, діапозитиви); 2) одяг (убрання на манекенах, малюнки, статуетки в одязі); 3) «харч» (обрядове печиво); 4) знання (для міри та лічби); 5) виробництво (керамічне, текстильне, чоботарське, ковальське, золотарське, ложкарське, хліборобське, вівчарське, бджільницьке, рибальське, гахтарське); 6) мистецтво (розписи, скульптура, різьба, вишивка та ін.); 7) дитячий відділ (іграшки) (Бюлетень, 1925: 18).

Р. С. Данковська у цій же статті характеризує бібліотечні фонди МСУ (Бюлетень, 1925: 16–18). Про журнали, які зберігалися у музейній бібліотеці, йдеться у замітці А. П. Ковалівського. Вже на початок 1927 р. бібліотечний фонд нараховував більше 5 000 примірників спеціалізованої літератури (Бюлетень, 1926–1927: 77–80). Цінна інформація про рукописи багатьох відомих громадських діячів, науковців, митців оприлюднена І. Ф. Єрофієвим у двох статтях про Рукописний відділ МСУ (Бюлетень, 1926–1927: 25–30; Бюлетень, 1927–1928: 8–14).

Видавничий відділ займався популяризацією діяльності музею, виставок та інших заходів у місцевій пресі. Співробітники МСУ друкували також окремі статті про діяльність музею у власному Бюлетені та інших виданнях (наприклад, у Бюлетені Народного комісаріату освіти УСРР). Статті деяких працівників МСУ друкувалися у наукових збірниках Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури (10 випусків за 1924–1930 рр.), оскільки одночасно вони були аспірантами та (чи) науковими співробітниками (Р. С. Данковська, І. Ф. Єрофіїв, А. П. Ковалівський, П. Г. Ковалівський, М. Є. Редін, М. Ф. Сумцов, пізніше К. І. Кушнірчук та К. Г. Черв'як). Більш того – МСУ вважався однією з допоміжних науково-дослідних установ кафедри (Богдашина, 1994: 70). Наприклад, відкриття нових виставок у МСУ відбувались як об'єднані засідання музею і кафедри (Богдашина, 1994: 70).

У першому випуску Бюлетеня МСУ наведено перелік закладів, з якими співробітничав музей. У цьому переліку наукових та освітніх установ вказана і Науково-дослідна кафедра історії України (з 1926 р. нова назва історії української культури) при ХІНО, безмінним завідувачем якої був академік Д. І. Багалій (Бюлетень, 1925: 27).

На думку О. М. Богдашиної та Ю. О. Стадник підґрунтям спільної роботи співробітників секції етнології та краєзнавства кафедри і Музею Слобідської України стала єдина тематика досліджень (Богдашина, 1994: 24, 70–72; Стадник, 2023: 49–50). Другою причиною сумісництва вважаємо маленький розмір зарплат та стипендій. Головними результатами спільної діяльності стали розробка програм етнологічних досліджень, етнографічні експедиції та публікація статей у виданнях кафедри і музею (Богдашина: 70; Стадник: 50).

Надрукований у всіх номерах Бюлетеню статтях і хроніках фактичний матеріал підтверджує та деталізує вищесказане.

3. Основні напрями і результати роботи музею у статтях Бюлетеню

Співробітники музею займалися охороною, вивченням та збереженням пам'яток. Так, М. Ф. Сумцов та інші працівники регулярно купляли чи обмінювали стародруки та інші раритети у старожилих та на речових ринках міста (Бюлетень, 1925: 8). Деякі речі МСУ отримували за ордерами конфіскованого майна з Центрального розподільчого музейного фонду Харківського губернського комітету охорони пам'яток мистецтва та старовини (Бюлетень, 1925: 8, 12). Зі статті Р. С. Данковської дізнаємося про суттєве збільшення кількості з січня 1920 р. по травень 1925 р. на 2046 речей та 438 нових книг і журналів (Бюлетень, 1925: 8).

Співробітники МСУ, як наголошувала друга директорка Р. С. Данковська у статтях «Завдання й досягнення Музею Слобідської України ім. Сковороди» (Бюлетень, 1926–1927: 5–6) і «Історія Музею Слобідської України ім. Г. С. Сковороди» (Бюлетень, 1926–1927: 7–9) проводили постійну роботу над поповненням і вивченням фондів. Особливо значну роботу у цьому напрямі робив О. О. Ніколаєв, який оглядав покинуті садиби, будинки, квартири, монастирі і церкви з метою виявлення й охорони культурних цінностей. Він же організував охорону будинку художника С. І. Васильківського (Бюлетень, 1925: 20).

Для залучення краєзнавців Р. С. Данковська та М. Є. Редін розробляли програми для збору етнографічних матеріалів. Р. С. Данковська у бюлетені надрукувала чотири програми: 1) «Програма для вуличних спостережень, переважно при екскурсіях на околиці міста та в селі» (Бюлетень, 1925: 37–38); 2) «Програма для збирання відомостей прикрас вікон в оселях на околицях міста і в селах» (Бюлетень, 1925: 40–41); 3) «Програма для збирання обрядових печив і відомостей про них» (Бюлетень, 1925: 42–43); 4) «Програма для збирання відомостей про свята Трійці та Івана Купала» (Бюлетень, 1925: 44). М. Є. Редін у тому же першому випуску оприлюднив «Короткий план обстеження базарів, ринків, ярмарків і т. д.» (Бюлетень, 1925: 39).

Співробітники музею також за власний кошт здійснювали етнографічні експедиції в інші округи Української СРР (Бюлетень, 1925: 8). Зокрема, з 1 травня 1925 р. по 1 квітня 1927 р., з метою поповнення експозицій і вивчення побуту краю, співробітники установи здійснили експедиції не лише по Харківщині, а й по Київщині, Полтавщині, Чернігівщині, Криму, Кавказькому

узбережжю Чорного моря, звідки привезли багато цінних пам'яток (картини, рукописи тощо) (Чернікова, 2013: 171).

Одним з результатів таких поїздок ставали чергові публікації, в т. ч. у Бюлетені про поповнення старих та появу нових колекцій. Наприклад, в останньому випуску надрукована унікальна за об'єктом вивчення стаття Р. С. Данковської про пожежні значки Слобожанщини минулих часів (Бюлетень, 1927–1928: 37–48).

З 1924 р. МСУ влаштовував один – два рази на рік виставки нових надходжень (Бюлетень, 1925: 28–29). Так, перша виставка нових експонатів була відкрита у червні 1924 р., друга – в кінці лютого 1925 р., третя – наприкінці жовтня 1925 р. На третій виставці нових надходжень поміж інших цінних експонатів була представлена колекція писанок (515 шт.), яка суттєво поповнила велику (1050 шт.) музейну колекцію писанок. А на ювілейній виставці, присвяченій Г. Ф. Квітці-Оснóв'яненку, демонструвалися портрети, рукописи та друковані примірники творів, листи письменника, дослідження О. О. Потебні, Г. П. Данилевського, М. Ф. Сумцова та інших вчених про життя і творчість видатного харків'янина (Бюлетень, 1925: 8, 29; Бюлетень, 1926–1927: 4 та ін.; Павлова, 2011: 307–308). Ці виставки, за оцінкою О. Г. Павлової, стали своєрідними звітами про проведену наукову, екскурсійно-пошукову діяльність співробітників музею (Павлова, 2011: 307).

Співробітники МСУ активно займалися просвітницькою діяльністю, зокрема проводили велику кількість лекцій та екскурсій.

Більш розлого про організацію у листопаді 1924 – квітні 1925 рр. аспірантами та співробітниками кафедри у приміщенні МСУ циклу з 16 науково-популярних лекцій йдеться у статті-хроніці, вміщеній у першому випуску Бюлетеню (Бюлетень, 1925: 29–34). 16 листопада 1924 р. першою лекцією на тему «Український філософ Г. С. Сковорода» розпочав цикл лекцій академік Д. І. Багалій. У наступну неділю 23 листопада 1924 р. виступив про козака Мамаю аспірант кафедри і водночас співробітник музею І. Ф. Єрофіїв (Бюлетень, 1925: 30). Він неодноразово робив доповіді: 28 грудня 1924 р. про цехи в Україні, 4 січня 1925 р. про чумацтво, 8 березня 1925 р. про кобзарів, 1 березня 1925 р. про українські думи (Бюлетень, 1925: 31–32). Іншим співробітником кафедри, який прочитав найбільшу кількість лекцій у МСУ, був М. В. Горбань. Лекції М. В. Горбаня мали назви: «Гайдамаччина» (30 листопада 1924 р.); «Кріпацтво на Україні» (7 грудня 1924 р.); «Хотомлянське происшествие» (1 лютого 1925 р.); «До історії забобонів на Україні» (1 березня 1925 р.) (Бюлетень, 1925: 30–31). Н. Ю. Мірза-Авакянц 14 грудня 1924 р. виступила з доповіддю «Селянський рух на Полтавщині та

Харківщині 1902 р.» з теми своєї промоційної роботи (аналог кандидатської дисертації) (Бюлетень, 1925: 30).

Життя та творчість відомих письменників також ставали темами лекцій. Так, 21 грудня 1924 р. аспірант А. Ф. Шамрай розповів присутнім про Г. Ф. Квітці-Оснóв'яненка (Бюлетень, 1925: 30), а 4 січня 1925 р. П. І. Тиховський – про П. П. Гулак-Артемовського (Бюлетень, 1925: 31). Єдиними лекторами, які були поза штатом кафедри, – професори Д. К. Зеленін, який виступив 22 березня 1925 р. про жіночі головні убори в Україні (Бюлетень, 1925: 32), та О. І. Білецький з розповіддю про М. Ф. Сумцова 5 квітня 1925 р. (Бюлетень, 1925: 33). Передостанню лекцію циклу – «Шевченко й Кирило-Мефодіївське братство» виголосив Д. І. Багалій (Бюлетень, 1925: 33).

Про високий рівень змісту промов засвідчують теми лекцій, які відносилися до дослідницької проблематики промоційних робіт чи інших наукових праць співробітників кафедри. Тематика ж виступів І. Ф. Єрофіїва була ще пов'язана з роботою у МСУ. Лекції були досить величезними та отримали позитивні оцінки у місцевій пресі (Бюлетень, 1925: 29).

Співробітники музею також консультували студентів, науковців та вчителів Харкова і інших міст з краєзнавчої та етнографічної тематики. Музейні експонати приїжджали досліджувати представники наукових, навчальних та освітніх організацій з різних міст Радянського Союзу (Бюлетень, 1925: 9).

4. Висновки

1920-ті роки – час активних пошуків та нововведень у музейній справі, що знайшло відображення в діяльності МСУ та публікаціях Бюлетеню: відхід від простого нагромадження історичних пам'яток, які збереглися в фондах старих дореволюційних музеїв та приватних колекцій; перехід до активного проведення таких просвітницьких та науково-дослідних форм роботи, як організація етнографічних експедицій, краєзнавче обстеження Слобожанщини, активна екскурсійна та лекційна робота. Музей Слобідської України зіграв величезну роль у розбудові музейної системи підрадянської України, активізації краєзнавчої та пам'яткоохоронної діяльності. Завдяки співробітництву етнологічно-краєзнавча секція Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури і Музей Слобідської України стали центрами етнологічних та краєзнавчих досліджень на Харківщині у 20-х роках ХХ ст. Публікації Бюлетеню МСУ є важливим історичним джерелом, оскільки вони містять важливу і достовірну інформацію з історії створення та роботи установи до 1928 р.

Література:

1. Богдашина О. М. Діяльність Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури ім. акад. Д. І. Багалія (1921–1934 рр.). Харків: Вид. ХДПУ, 1994. 196 с.
2. Бюлетень [Музей Слобідської України ім. Г. С. Сковороди]. Харків, 1925. Ч. 1.
3. Бюлетень [Музей Слобідської України ім. Г. С. Сковороди]. Харків, 1926–1927. № 2–3.
4. Бюлетень [Музей Слобідської України ім. Г. С. Сковороди]. Харків, 1927–1928. № 4–5.
5. Маньковська Р. В. Музейна справа в Україні: теоретичні, практичні та антропологічні виміри історичного досвіду (1920-ті рр. – початок XXI ст.). Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук / Інститут історії України НАН України. Переяслав-Хмельницький, 2017. 518 с.
6. Павлова О. Музей Слобідської України імені Г. С. Сковороди (січень 1920–1929). *Переяславські Сковородинівські студії*. 2011. Вип. 1. С. 304–309.
7. Стаднік Ю. Співпраця Музею Слобідської України і секції етнології та краєзнавства Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури (20-ті роки XX століття). *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 2. С. 46–53.
8. Чернікова І. В. Пам'яткоохоронна діяльність Музею Слобідської України імені Г. С. Сковороди (1920-ті рр.). *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія Історія та географія*. 2013. Вип. 49. С. 170–172.

References:

1. Bohdashyna O. M. (1994) *Diialnist Kharkivskoi naukovo-doslidnoi kafedry istorii ukrainskoi kultury im. akad. D. I. Bahaliia (1921–1934 rr.)* [Activity of the Kharkiv Research Department of the history of Ukrainian culture named after academician D. I. Bahaliy (1921–1934)]. Kharkiv: Vyd. KhDPU. [in Ukrainian].
2. *Biuleten [Muzei Slobidskoi Ukrainy im. H. S. Skovorody]*. [Bulletin Museum of Sloboda Ukraine named after H. S. Skovoroda]. Kharkiv, 1925. Ch. 1. [in Ukrainian].
3. *Biuleten [Muzej Slobidskoi Ukrainy im. H. S. Skovorody]* [Bulletin Museum of Sloboda Ukraine named after H. S. Skovoroda]. Kharkiv, 1926–1927. № 2–3. [in Ukrainian].
4. *Biuleten [Muzej Slobidskoi Ukrainy im. H. S. Skovorody]* [Bulletin Museum of Sloboda Ukraine named after H. S. Skovoroda]. Kharkiv, 1927–1928. № 4–5. [in Ukrainian].
5. Mankovska R. V. *Muzejna sprava v Ukraini: teoretychni, praktychni ta antropologichni vymiry istorychnoho dosvidu (1920-ti rr. – pochatok XXI st.)* [Museum affairs in Ukraine: theoretical, practical and anthropological dimensions of historical experience (1920s – beginning of the XXI century)]. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora istorychnykh nauk / Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. Pereiaslav-Khmelnytskyi, 2017.
6. Pavlova O. *Muzej Slobidskoi Ukrainy imeni H. S. Skovorody (sichen 1920–1929). Pereiaslavski Skovorodynivski studii*. [Pereiaslav Skovorodin Studios]. 2011. Vyp. 1. S. 304–309. [in Ukrainian].
7. Stadnik Yu. (2023) *Spivpratsia Muzeiu Slobidskoi Ukrainy i sektsii etnologii ta kraieznnavstva Kharkivskoi naukovo-doslidnoi kafedry istorii ukrainskoi kultury (20-ti roky XX stolittia). Narodna tvorchist ta etnologiiia* [Folk art and ethnology]. № 2. S. 46–53. [in Ukrainian].
8. Chernikova I. V. (2023). *Pamiatkookhoronna diialnist Muzeiu Slobidskoi Ukrainy imeni H. S. Skovorody (1920-ti rr.). Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Seriia Istorii ta heohrafiia*. [Collection of scientific works of the Kharkiv National Pedagogical University named after H. S. Skovoroda. Ser. History and Geography]. Vyp. 49. S. 170–172. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.04.2025
The article was received 29 April 2025